

KRUHY NA VODĚ

román

Jaroslav Kříž

I.

Slavnostní záře, která jako by postříbřila lidi i předměty, rychle pohasínala v lepkavé mlze. Ondřej se náhle cítil opilý. Stál uprostřed místnosti Klubu, všude kolem zvučely veselé hlasy, které postupně nabývaly na síle a nepravidelnými přívaly mu dorážely do uší. Za chvíli, za malý okamžik v tom alkoholu nenápadně smršťovaném čase, se už lidé budou prostě jen veselit a jejich pozornost se bude přelévat v zmatených vlnách sem a tam. Bezděčně zapomenou, že je to jeho den. Pro většinu z nich nebyl dnešek nic výjimečného, disertace se tu obhajovaly nejméně dvakrát do roka. Oslavovali s chutí, byla to prostě příležitost, jak se poveselit. Pro Ondřeje to dneska bylo něco zcela jiného: na tento den čekal tři roky. Obhájil se ctí, to byla slova předsedy komise. Přesto místo triumfu cítil mírné zklamání: nějak to nebylo dost.

Rozhlížel se po známých postavách kolem sebe, které se mu náhle začaly rozplývat. V chvilkové panice si řekl, že teď přece nesmí podlehnout, nějak se znemožnit opilým blábolením. Je to jenom věc soustředění a síly vůle. Zkusil se v duchu zaměřit na průběh obhajoby, který mu na pozadí mysli běžel pořád dokola. Znovu se přesvědčoval, že byl přiměřeně sebejistý, když odpovídal na ty dotazy. Některé odpovědi mohl formulovat lépe. Jak to tak znovu promýšlel, bezděčně začal přetvářet svou vzpomínku, asi tak jako režisér vylepšuje svůj film.

„Ondřeji, ty jsi tady tak osamělý,“ ozvalo se vedle něho.

Útlá tvář Jindřišky s tím svým příznačným subtilním úsměvem se mu na okamžik rozdvajila.

„Jen jsem se trošku zamyslel.“

„Už zas? Nepřeháníš to? Pojd', my z tebe taky chceme něco mít.“

To „my“ byla jen šifra, která se ani nepokoušela skrývat svůj pravý obsah. Už řadu měsíců se jaksi často setkávali, jednou v laboratoři, jindy u některého počítače nebo zas v jídelně. Asi to nebyla tak zcela náhoda. Ondřej ji sice nevyhledával, ale také neměl nic proti její zábavné, obdivem podbarvené společnosti.

Už jí chtěl vyhovět a dát se odvést do kroužku svých kolegů, kteří se právě hlučně smáli nějakému vtípu, když se dveře klubu rozlétly a dovnitř se s obvyklou energií vřítíl Hron. Ondřej v tom muži s širokými rameny, kulatou lysou hlavou a s rysy boxera ve věčně zachmuřené tváři pro sebe dlouho nechtěl uznat úspěšného vědce a ředitele elitního ústavu. Později pochopil, že na vnějším dojmu tak nezáleží. Hron zřejmě dobrý byl, byť zcela jinak, než takový Brunner. Ondřej to uznal, nepřekonal však nikdy jistý vnitřní odstup.

Ředitelova tlapa dopadla na jeho rameno.

„Slušné to bylo,“ zavrčel Hron svým obvyklým způsobem. „Docela dobré.“

To bylo zřejmě nejvyšší ocenění, které kdy Hron vypustil z úst, ale Ondřeje to stejně trochu ranilo. Slušné, docela dobré? Nic víc?

„Kdepak máš šéfa?“ ptal se Hron bez přerušení. „Jestlipak jsi mu taky poděkoval?“

Ondřej ukázal hlavou do jednoho kouta klubu. Právě tam zahlédl stříbřitou hřívu vlasů, které si Brunner navzdory vší módě zřejmě dával stříhat jen, když už to bylo zcela nezbytné. Poděkovat? S jistým sebezapřením napsal do záhlaví disertace povinnou formulku, ale to snad stačilo. Brunner ho jistě hodně naučil. Ale tohle byla jeho práce, ne Brunnerova.

Hron zas nečekal na odpověď.

„Pojd' se mnou, mám pro něho dobrou zprávu,“ řekl a mocným stiskem ho vzal za paži. „Ty taky,“ štěkl na Jindřišku. „Ty k nim přece taky patříš.“

Bez ceremonií se s nimi prodral do kouta, kde Brunner s mírným úsměvem ve své oduševnělé tváři, kterou jako by stále probíhaly jemné záchvěvy myšlenek, právě naslouchal rozvláčnému, ale zřejmě zábavnému vyprávění jednoho z mladších kolegů.

„Herberte, poslouchej,“ přerušil ho Hron. „A vy všichni ostatní taky.“

Halas se rychle sesul do ticha. Hron počkal, až dozněly poslední drobty vět a smíchu a pak promluvil nezvykle vážně.

„Právě jsem dostal zprávu, že Herbertu Brunnerovi byla udělena cena Hellerovy nadace za ... počkejte, mám to tady přesně. V překladu to zní „Za jeho originální příspěvky k metodě vědeckého poznání, zejména však za objevené práce v nadmolekulární struktuře vody.“

Na chvíli zavládlo rozpačité ticho. Nikdo nevěděl, jak reagovat. Brunner se nezdál být zvláště potěšený. Patrně věděl o své nominaci, ale zřejmě nepočítal, že bude úspěšná.

„Taková cena je úspěch i pro ústav, tak si toho važte,“ řekl Hron do ticha, zřejmě také bezradný, jak zprávu ukončit.

„To chce přípitek.“

Jako obvykle Jindřiška svým křehkým, ale dobře slyšitelným hlasem řekla přesně to, co situace vyžadovala. Napětí povolilo, začaly se shánět další láhve, nastavovat číše. Ondřej cítil, jak se pozornost už nenávratně posunula jinam. Už to nebyl jeho den. Cítil se osamělý a náhle pocítil hněvivou lítost nad tím, že Irena do ústavu pořád ještě nedorazila, ačkoliv mu to ráno slíbila. Musel ovšem naléhat. Namítala, že tam budou jenom jeho kolegové. „A hlavně kolegyně, které tě tam jistě všechny milují,“ říkala. „O mne tam nikdo nestojí. Víím, jak je to u nás.“ U nich, to bylo v nemocnici, kde Irena právě končila svou stáž. Bývala tam dlouho do noci. Ondřej si občas říkal, zda ta její dlouhá zdržení byla vždy nevyhnutelná.

Nejraději by se byl vytratil někam do ústraní, ale někdo by to mohl považovat za otevřenou nezdvořilost vůči Brunnerovi. Pasivně tedy nastavil sklenici a dal si nalít červeného vína. Akutní opilost ho přešla. Když hlouček gratulantů prořídil, protlačil se ke svému šefovi i on a odříkal obvyklou blahopřejnou formulku. Brunner jen mávl rukou.

„Ceny, to je taková hra. Někdo je dostat musí.“

„Ale ne kdokoliv.“

„To ne. Musí být dostatečně starý,“ usmál se Brunner ironicky. „Nechme to být. Dneska je váš den, Ondřeji. Vy začínáte, to je mnohem optimističtější. Uvažoval jste už, do čeho se teď pustíte?“

„Voda to nebude,“ pozdvihl Ondřej sklenku. „Tohle je mnohem příjemnější.“

Brunner zdvihl svou sklenici před oči a chvíli zkoumal lom světla v rubínové tekutině.

„To je jen voda v jiné podobě, alespoň z větší části,“ řekl. „V podobě vlídné, i když trochu úskočné. Znáte mou ženu? No jistě, neznáte. Není tu častým hostem, zastavila se tu náhodou. Eva Brunnerová, doktor Ondřej Hradský.“

Ondřej stiskl horkou útlou ruku. Tvář, která k ní patřila, mu připadala neuvěřitelná svou výrazností. Dalo by se říci krásou, kdyby současně její velké zelené oči, široce vykrojené rty a výrazné lícni kosti tak trochu nelekaly: byla v nich jakási dychtivost, která ve zdejším prostředí působila až jakousi divokostí. Musela být o dost mladší než její muž, tak o patnáct či dvacet let.

„Slyšela jsem, že jste prý měl skvělou obhajobu,“ řekla.

Měla zvláštní, trochu zastřený alt.

„Jen ho moc nepřechval, ať mi hned neuteče.“ protestoval Brunner.

„Copak neříkáš, že mladí musí do světa?“

„Ale ne všichni najednou. Ondřeje bych si tu rád na chvíli nechal.“

Ondřej si uvědomil, že Eva pořád ještě drží jeho ruku.

„Vy jste měla tak asi před půl rokem výstavu v té... galerii Prsten?“ zeptal se.

„Podívejme, tady se taky někdo zajímá o umění?“ usmála se potěšeně a pustila ho. „Jak se vám líbila ta výstava.“

„Všechno jsem nepochopil. Ale bylo to zajímavé,“ řekl.

„Byla to malá část,“ upřela na něho ty své zvláštní oči. „Můžete někdy přijít ke mně do atelieru, ukážu vám toho víc.“

„Dejte si pozor,“ vložil se Brunner. „Ona hned každého rozporcuje na kousky.“

Byla to zřejmě narážka na její zvláštní styl, s nímž lidské figury skládala ze zjevně nezávislých segmentů. Tak, jak to řekl, to znělo trochu děsivě. Jeho žena se podrážděně ušklíbala.

„Každého ne,“ řekla. „Tady pana doktora by bylo škoda, vypadá dobře tak, jak je.“

Ondřejovi z toho bylo trochu nepříjemně. Zachránila ho Jindřiška, která mu přišla říct, že kolegové pro něho přichystali malý dárek.

„Jen běžte k mladým,“ propouštěl ho Brunner s úsměvem, „s námi starými už není žádná zábava.“

„To bych snad měla taky odejít,“ ozvala se jeho žena.

Zůstala přesto sedět. Jindřiška zatím Ondřeje táhla do odlehlé části klubu. Tam ho čekalo překvapení, které se asi jeho autorovi zdálo vtipné. Zavázali mu oči a naváděli ho k jeho dárku prastarým skandováním voda, samá voda, teplo, přehořívá...Jenomže cílem byla jakási stará oprýskaná vana, nalezená zřejmě někde na skládce a naplněná vodou, do níž nakonec napůl spadl a zmáčel se. Jeho disertace se týkala vody, tak tady prý má vzorek pro další výzkumy. Pak, napůl omráčeného a značně rozrušeného, se ho pokusili odškodnit lahví whisky. Ondřej se usilovně usmíval, aby nedal nic najevo, ale při nejbližší příležitosti se vytratil. Každý chápal, že se musí aspoň částečně osušit. Že mu při tom pomůže Jindřiška, zaznamenali jen ti, kteří takové věci vždycky vidí.

* * *

Evu na chvíli zamrzelo, že podlehla nevoli nad tou Herbertovou frází o mladých. Nu jistě, necítila se zrovna stará, ale sotva tak mladá na to, aby se zúčastnila toho vyvádění s vanou. Vlastně ji překvapila její reakce. Až dosud rozdíl věku mezi ní a Brunnerem nehrál žádnou velikou roli. Obrátila se k němu a v téže chvíli se na ni s úsměvem podíval i on.

„Takže jsi slavný. Slavnější.“

„Kvůli té ceně?“ ušklíbl se. „Myslíš, že budou palcové titulky v novinách?“

„Už to vidím,“ zvedla obě ruce. „Po levé straně: ČÍ DÍTĚ NOSÍ BÁRA? Na pravé straně: KDYŽ JI PODŘEZÁVAL, KŘÍČELA, ŽE HO MILUJE. A uprostřed: BRUNNER MÁ HELLERA!“

„To radši ne, vzdělaný český lid usoudí, že je to nějaká pohlavní nemoc.“

„Tím více publicity,“ zasmála se. „Náklad stoupne o třetinu, v noci se ještě bude dotiskovat.“

„Ba ne. O takových věcech se nepíše. Snad nějaký lékařský bulletin by mohl zaznamenat, že některým našim předním odborníkům prudce stoupla žaludeční kyselost.“

„To myslíš Suchánka?“

„Co Suchánka se týče,“ Herbert udělal obličej, jako by jedl citrón, „ten kyselost vyzářuje na dálku. Dal by se používat jako syřidlo: jenom by prošel kolem mlékárny a už by vznikal tvaroh. Uvažoval jsem, že bych si to dal patentovat.“

Vstala a protáhla se.

„Ty a něco patentovat? Riskovat, že bys vydělal nějaké peníze?“

„Já bych ten vynález věnoval státu. Prostě pro obecné blaho, víš?“

„To leda,“ zasmála se. „Stejně si myslím, že sis ty hrůzy o tom Suchánkovi vymyslel. Zachtělo se ti cvičeného démona.“

„Mně cvičený moc nepřipadá.“

„Náhodnou... Nedávno jsem ho potkala a byl docela...“

„Cože, Suchánka? Co chtěl?“

„No, co by... Pozdravil mě. Velice dvorně.“

„Pacholek.“

„No tak, snad nežárlíš. Ten se o mne nezajímá, myslí jenom na tebe.“

„Snad jsi s ním proboha nemluvila?“

„No tak Herberte, nerozčiluj se.“

„Jsem úplně klidný. Mluvila jsi s ním?“

„Jenom jsme chvíli klábosili. Tedy řečnil on, o tom, jaký jsi skvělý člověk. Já mlčela.

Přece mu nebudu odporovat.“

„Určitě něco na mne zase chystá.“

„Nepřeháněj. Radši mi pověz, ta Hellerova cena, to jsou přece taky peníze?“

„Peníze? To nestojí za řeč,“ řekl poplašeně. „U Hellera jde hlavně o hodnotu uznání...“

„A hodnota je koneckonců cena, jak nás učil poslední předseda vlády. Nebo ten předposlední, už se mi to plete. Cena se to přece jmenuje. A cena, jak by řekl pan premiér, se vyjadřuje penězi.“

Věděla, že už trošku příliš zkouší jeho trpělivost, ale byla lehounce opilá a chuť škádlit ho byla v té chvíli neodolatelná.

„Myslíš, že tě to nějak pošpiní, když dostaneš nějaký peníz navíc?“

„Pošpiní zrovna ne,“ odpověděl kupodivu klidně. „Ale zviklá. Vždycky platilo, že správná cesta vede tudy, odkud nejdou skoro žádné peníze.“

„Tohle sis vymyslel, aby ses nemusel o nic snažit. O žádný výdělek.“

„V umění je to přece taky tak, či ne?“

„Včera jsem četla,“ protáhla se, „že Van Goghovy Kosatce koupil nějaký Japonec za šest milionů dolarů.“

„To je tím, že je Van Gogh spolehlivě mrtvý. Dokud žil, nikdo od něho obraz nekoupil. Ani jediný. Není to k zbláznění?“

„Je. Proto se taky Vincent zbláznil,“ přikývla. „Promiň, budu se muset vzdálit.“

Dotkla se rty jeho čela a vyšla na chodbu.

* * *

Brunner na chvíli osaměl, jak se to při takových příležitostech občas stává, a hleděl zamyšleně na dveře, když vešla Irena. Co mu právě táhlo hlavou, byla tříšť pocitů a představ. Povyk kolem ceny mu skutečně byl spíše nepříjemný. Cena přišla tak o dvacet let pozdě. Také to – přes svou prestiž – nebyla ta cena, o níž každý vědec tajně sní, alespoň zpočátku, než získá schopnost zhruba odhadnout své meze. Hlavně však jakékoliv vnější ocenění nemohlo zakrýt fakt, že věcem, které zkoumal, jaksi stále méně rozuměl. Jako už víckrát v životě, veřejný projev uznání v něm paradoxně vyvolal jakýsi pocit marnosti. Když se otevřely dveře klubu a objevila se v nich půvabná mladá žena, bylo to vítané vyrušení z melancholie, která se v něm začala usazovat.

„Tohle je prosím Klub?“ zeptala se ta osůbka jasným hlasem.

Brunner přikývl.

„Říká se tomu tak,“ připustil, „z nedostatku přiléhavějšího označení.“

Ta mladá žena jako by sem z ulice přinesla závan svěžího vzduchu.

„Mají tu být nějakí vědci, nevíte, kde jsou?“

„Vědci se zrovna nějak rozprchli. Ale jistě se sem ještě vrátí, je tu pořád co pít. Zatím se musíte spokojit se mnou.“

Bezděky do poslední věty vmísil ten napůl ironický, napůl důvěrný tón, kterým před lety získával pozornost žen, které ho zajímaly. Zřejmě jej okamžitě zaznamenala.

„Vy k nim nepatříte?“ zeptala se.

„Snad ano,“ usmál se, „člověk nikdy neví.“

